

Kaebuste kiituseks

Mõne aasta eest Dublini lennujaamas äratas minu tähelepanu mustas nahktagis mees, kes rääkis mobiiltelefoniga. Välimuse järgi oleks võinud teda liigitada stereotüüpseks idaeurooplaseks, kuid tundus, et ta rääkis inglise keelt emakeelena, õigmini ta küll röökis selles keeles ennastunustavalt telefoni. Paistis, et ta oli kellegagi tülis mingi raha pärast. Kõne lõpetuseks karjus ta mobiili: „I'll sue you!“ Kõike eelnenut arvesse võttes üllatas see mind väga. Oleksin oodanud, et ta lubab oma vestluspartneri maha lüüa. Samas aga taipasin, et tsivilisatsioon on tunginud paiguti sügavamale, kui peale vaadates arvata oskaks.

Vangistusõigus seondub suure osa juristide jaoks lõpmata hulga kaebustega, mida vangid halduskohtutesse ja teistesse asutustesse saadavad. Paljud arvavad, et enamus neist kaebustest võiks olemata olla, olgu siis vanglate parema töö või piiratuma kaebeõiguse tõttu. Võib-olla tõesti, aga kui vägivalla asemel hakatakse tarvitama tsiviliseeritud lahkarvamuste klaarimise võimalusi, on see peaasjalikult vägivallakurjategijaid kinni hoidvate vanglate jaoks juba pool võitu.

Igatahes, kui hinnata õigusnormide kasutegurit selle järgi, kui palju neid kohtus tarvitatakse – ehkki see ei pruugi olla just ainus ega tingimata parim mõõdupuu –, siis kuuluvad mitmed vangistusõiguse sätted kindlasti suurima käibega normide hulka. Vangide kohtukaebuste käegakatsutava kasu hulka on Briti uurijad arvanud pidevate ja ulatuslike vanglamässude taandumise omal maal, sest kohtupraktika olevat aidanud vanglate juhtimist ka tegelikult paremaks muuta.

Riigid, kus vangid vaatamata silmnähtavalt kasinatele oludele miskipärast kohtu ja muude asutuste kirjakeste kulumise ei soovi, kipuvad tekitama umbusku. Kui Churchill kinnitab vanglaasjanduse seminaridel ja kirjatöodes lõpmatuseni korratud tsitaadis, et vangide kohtlemine on iga maa tsiviliseerituse vääramatuks testiks, siis veel kindlamalt saab öelda, et vangide võimalus tagajärgi kartmata kaebusi esitada on õigusriikluse testiks.

Vaieldamatult on erinevat sorti pretensioonideks rohkemal või vähemal hulgal põhjust andnud ka selles numbris käsitletud teemad, nagu raskesti tabatava õigusliku olemusega vangla kodukord, usuvabaduse piirid kinnipidamiskohtades, jälitustegevus ning mõistagi jõu kasutamine. Olgu see number abiks kõigile, kes soovivad vangistusõiguses oma silmaringi laiendada, sellest uurimistööd kirjutada ning mõistagi vaidlustada vanglateenistuse tegevust, kui see mistahes põhjusel vajalik tundub olevat.

Kasulikku lugemist!

Priit Kama